

skej ľudovej tvorivosti, o národné motívy a rytmy východnej hudby. Pritom uživa svojské harmonické, ako aj rozličné kombinácie nástrojových skupín, ktorými umocňuje pôsobivosť štylizovaných prvkov. Jeho hudba odzrkadľuje „myšlienky a city človeka sovietskej epochy, vrúcne milujúceho svoj ľud a svoju zem a radostne ospevujúceho nový, slobodný život.“ (I. Nestev) Skladateľ získal už pred Veľkou vlasteneckou vojnou prejavy úprimného obdivu doma i za hranicami. (Medzi iným koncertom pre klavír, ako aj pre husle s orchestrom.) Počas vojny Chačaturjan pokračoval ďalej vo svojej skladateľskej činnosti. Najlepším dielom tohto obdobia je popri piesňach a pochodoch druhá symfónia. Toto monumentálne dielo, ktoré autor dokončil v roku 1946 (v tom istom roku bolo odmenené Stalinovou cenou) má jasné programové ladenie. Chačaturjan v priliehavých, umelecky neobyčajne pôsobivých obrazoch zvýraznil city sovietskych ľudí v čase fašistického vpádu. Pátos a zvukové kontrasty, protiklady medzi pokojným, melódickým tokom a prekypujúcim, nanajvýš dramatickým, majstrovskou inštrumentáciou umocneným výrazom vyvolávajú predstavu utrpenia ale aj bezpríkladného heroizmu a bojového odhodlania sovietskeho ľudu. — Do Andante maestoso, ktoré uvádza do diela, zaznie zvon volajúci za vírenia malého bubna do ťažkého oslobodzovacieho boja. Ako protiklad k napätie vyvolávajúcemu vyzvánaniu zaznie vášnivo rozospievaná melódia v sláčkoch. Až potom violy chmúrne otvárajú vlastnú vetu. Zatiaľ zvon ustavične duní, volá. A potom začína zobrazenie dramatického boja. Nastal „Deň hnevu“ — „Dies irae“, ktorého chorálový nápev je tu citovaný. Hudobné dianie sa dramaticky stupňuje a po krátkej medzihre, spomienke to na mier, pokoj a šťastie, sa rozrastá do pochodového pchybu. Rozhodnosť a neústupnosť je vystriedaná zdanlivým upokojením. No nekľudné motívy, ktoré sa aj tu objavujú, podčiarkujú naďalej základnú konfliktovosť. — Druhá veta v scherzovej forme je rytmicky vyhranená. Aj melódická stránka svedčí o ľudových inšpiračných zdrojoch. Ale nejde tu o radostnú, životom kypiacu hudbu, ale celkové dianie je nepokojné, rozrušené. G. Chubov hovorí v tejto súvislosti dokonca o akomsi „Tanci kostlivcov“. — Tretia, pomelá veta so stále sa opakujúcim rytmom smútočného pochodu, nad ktorým sa vznáša hlboko precítená melódia, je zobrazenie všetkého utrpenia, ktoré so sebou prináša vojna. No tento opakujúci sa rytmus je akoby symbolom neochvejného odhodlania zúčtovať so silami tmy, ktoré narušili mierový budoateľský život. — Posledná veta, vyvrcholenie tohto rozmerného diela

má hymnický charakter. Ospevuje víťazstvo, slobodu a tlmí pevnú vieru v šťastnú budúcnosť. Uprostred hudobného prúdu vystúpi do popredia ešte raz tón zvonu, aby pripomínali dni hrôzy, umocnili tak pocity radosti a súčasne zaväzovali k večnej ostražitosti.

„Do boku Sovietskeho sväzu
za mier a bezpečnosť vlasti,
za šťastie ľudu“

BUDÚCI KONCERT

IV. ABONENTNÝ V NOVEMBRI

PIATOK 18. NOVEMBRA

ČAJKOVSKIJ: VI. symfónia „Patetická“

„Rok 1812“, slávnostná predohra

PROKOFIEV: Koncert pre klavír a orch.

Sólista: L. N. BERMAN (SSSR)

Dirigent: dr. VÁCLAV SMETÁČEK

UNV 1243/55-kult. — F 103.345 — MT 2-3304

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

cover

411

Koncert

III. V NOVEMBROVOM ABONENTNOM CYKLE
V RÁMCI
„MESIACA ČESKOSLOVENSKO — SOVIETSKEHO
PRIATELSTVA“

Dirigent
ĽUDOVÍT RAJTER

Sólistka
WANDA WILKOMIRSKA
(POLSKO)

BRATISLAVA 11. NOVEMBRA 1955

PROGRAM

Antonín Dvořák:

ČESKÁ SUITA, op. 39

I. Prelúdium (Pastorale)

II. Polka

III. Susedská (Minuetto)

IV. Romanca

V. Finale (Furiant)

Johannes Brahms:

KONCERT PRE HUSLE A ORCHESTER

D-dur, dielo 77

I. Allegro non troppo

II. Adagio

III. Allegro giocoso, ma non troppo. Vivace

Aram Chačaturjan:

II. SYMFÓNIA

I. Andante maestoso

II. Allegro risoluto

III. Andante sostenuto

IV. Andante mosso

WANDA WILKOMIRSKA sa narodila vo Varšave r. 1929. Hre na husliach sa učila najprv u svojho otca, potom u E. Umińskiej, E. Dubinskej a v rokoch 1947—50 u prof. Záthureckého v Budapešti. Už prvé jej vystúpenie v júni 1945 oprávňovalo k najväčším nádejám. Mladá poľská huslistka ich nesklamala. Získala veľké úspechy na medzinárodných súťažiach v zahraničí odkiaľ si priniesla tituly laureátky (Ženeva, Lipsko, Budapešť). K najväčším jej úspechom patrí získanie prvej ceny na medzinárodnej husľovej súťaži H. Wieniawského vo Varšave r. 1952, kde zvíťazila spolu so sovietskym huslistom Davidom Oistrachom. Popri sólistickej činnosti venuje sa Wilkomirska intenzívne aj hudbe komornej. So svojimi súrodencami Máriou a Kazimierzom tvorí Trio Wilkomirski, známe aj u nás z jeho vystúpenia na Medzinárodnom hudobnom festivale r. 1951. Bola tiež členom najlepšieho poľského sláčikového kvarteta Szymanowského. Wanda Wilkomirska účinkovala v Bratislave na celovečernom sólistickom koncerte Medzinárodného hudobného festivalu v r. 1953.

Obdobne ako Slovenské tance nesie celý rad ďalších skladieb ANTONÍNA DVOŘÁKA (1841—1904) typické znaky ľudových inšpiračných zdrojov. Platí to v plnom rozsahu aj o Českej suíte, dielo 39., ktoré veľký český skladateľ skomponoval s najväčšou pravdepodobnosťou v apríli roku 1879, teda iba niekoľko mesiacov po dokončení prvého radu Slovenských tancov. A práve tak ako v nich, idealizoval v Českej suíte typy ľudových českých tancov a to polku, susedskú a furiant. Faktúra suity poukazuje na skutočnosť, že Dvořák chcel skomponovať dielo, ktoré malo nadviazať na úspešnú sláčikovú a dychovú serenádu. Je koncipovaná pre malý orchester, pričom sa v každej z piatich viet spojuje sláčikový orchester s inou zostavou dychových nástrojov. Českú suitu otvára krátke Prelúdium, ktoré má podtitul Pastorale. Lyrické ladenie, vyrovnaná, nenútená nálada časti vyvolá nevďak predstavy jemnou kresbou stvárneného obrazu českej krajiny. Po prelúdiu nasleduje prvá tanečná časť, Polka, ktorá v úvode a závere nevynikne jednoznačne živo a veselo, ale je tentoraz Dvořákom zobrazená s nádychom melanchólie. Pravda, základná nálada tlmočená najvýraznejšie v strednej časti vyznie živo, iskrivo, s dobrou dávkou veselosti. Tretia časť je štylizovaná Susedská so všetkými znakmi tohto milého ľudového tanca. Zo skupiny flúkacích nástrojov preberajú tu iniciatívu flauty a klarinety. Štvrtá veta Romanca svojou náladou úzko nadväzuje na úvodnú časť. Selankový charakter vyvolá predstavu podvečernej nálady uprostred českej prírody. Toto pastorálne,

poetické ovzdušie vystrieda záverečná časť, rázovitý rytmicky vyhranený Furiant. V tejto radostnej, temperamentnej časti sa skladateľ priblížil najvyšším ľudovým predlohám a to najmä užívaním témy pripomínajúcej národnú pieseň „Sedlák, sedlák, sedlák, ešte jednu sedlák...“ Radostné, jasné ladenie časti podčiarkuje aj inštrumentácia — užívaním kotlov. Suita sa ňou privedie k strhujúcemu, životom prekypujúcemu ukončeniu. Uviedli ju po prvý raz s veľkým úspechom na akadémii Spolku českých žurnalistov 16. októbra 1879.

Husľový koncert D-dur, dielo 77 od JOHANNESA BRAHMSA (1833—1897) má v husľovej literatúre veľavýznamné postavenie. Dielo vzniklo v lete 1878, keď sa Brahms predtým oboznámil s výrazovými a technickými možnosťami husľovej hry. Činil to za pomoci verného priateľa, vtedy chýrneho umelca Josefa Joachima, pričom, pravda, nehladel pri kompozícii iba na reprodukčné schopnosti tohto virtuóza, ale stvárnil dielo celkom podľa vlastných predstáv. Už prvé prevedenie koncertu 1. januára 1879 v Lipsku so sólistom Joachimom a Brahmsom, ktorý dirigoval orchester, prinieslo dielu úspech, hoci obaja umelci neboli najlepšie disponovaní. Tento úspech sa stupňoval pri druhom prevedení vo Viedni, po ktorom významný hudobný estét Hanslick vyhlásil, že ide o najvýznamnejší husľový koncert od čias Beethovena a Mendelssohna. Joachim, ktorý s Brahmsovým koncertom čím ďalej tým užšie zrástol, uviedol ho počas mnohých koncertných zájazdov, ktoré ho viedli do početných európskych hudobných stredísk. Po Joachimovi ujali sa diela postupne ďalší vynikajúci umelci. A tak sa koncert napriek mimoriadnym technickým nárokom na sólistu čoskoro zaraďoval medzi klasickú literatúru pre tento nástroj. Technické nároky sú však u Brahmsa na míle vzdialené od virtuózneho samoučelnosti. Naopak, všetky formálne a reprodukčné prvky sú tu úplne podriadené hĺbke myšlienkového obsahu. Nielen v tóne, ale aj svojou náladou má koncert veľa spoločného s druhou, takzvanou „pastorálnou“ Brahmsovou symfóniou. Obidve diela tkvía svojou podstatou v romantickom, jasnými obrazmi sa rozvíjajúcom lyrizme. Prvá veta smeruje z tejto nálady k radostnému, silou prekypujúcemu výrazu. Na jemné adagio s nádhernými arabeskami koncertantného hlasu nadväzuje iskrivé, maďarské nápevy pripomínajúce rondové finále.

ARAM CHAČATURJAN, (nar. 1904) národný umelec SSSR, niekedy konšobný laureát Stalinskej ceny patrí k najväčším súčasným skladateľom. Vo svojich početných dielach sa opiera o bohatstvo zakavkaz-